

Sygn. akt VIII Gz 71/17

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, VIII Wydział Gospodarczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Wojciech Wołoszyk

Sędziowie: SO Artur Fornal

SO Wiesław Łukaszewski

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2017 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy upadłościowej K. Z. (1) nieprowadzącej działalności gospodarczej

w przedmiocie wniosku upadłej o umorzenie zobowiązań bez ustalenia planu spłaty wierzycieli bądź – z urzędu – ustalenia planu spłaty wierzycieli

na skutek zażalenia wierzyciela (...) sp. z o.o. w S.

na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 9 marca 2017 r., sygn. akt XV GUp 123/15

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Artur Fornal Wojciech Wołoszyk Wiesław Łukaszewski

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bydgoszczy prowadził postępowanie upadłościowe K. Z. (1) nie prowadzącej działalności gospodarczej. Po wykonaniu ostatecznego planu podziału upadła K. Z. (1) wniosła o umorzenie zobowiązań bez ustalania planu spłat. Syndyk na posiedzeniu w dniu 9 marca 2017r. przychylił się do stanowiska upadłej.

Sąd Rejonowy ustalił, iż upadła nie posiadała żadnego majątku poza rzeczami nie wchodzącymi do masy upadłości. Zatrudniona ona jest w (...) w B. jako pracownik gospodarczy z wynagrodzeniem około 1.680 zł netto. Upadła ma na utrzymaniu uczącego się małoletniego syna w wieku 16 lat. Wraz z upadłą zamieszkuje i prowadzi wspólne gospodarstwo domowe jej córka, która podjęła pracę i zarabia około 1.500 zł, z czego 500 zł dokłada upadłej na utrzymanie. Upadła otrzymuje alimenty na syna w kwocie 500 zł. Upadła oraz jej syn są zdrowi. Upadła ma 41 lat, z zawodu jest technikiem ekonomistą. Na koszty upadłej składa się czynsz za mieszkanie 1.024 zł miesięcznie, abonament za antenę satelitarną 110 zł, Internet 70 zł, opłata za trzy telefony komórkowe 190 zł, karta miejska dla syna 40 zł, wyżywienie upadłej i jej syna 500 zł, środki czystości 120 zł, ubrania około 200 zł średnio miesięcznie.

Sąd upadłościowy zważył, że zgodnie z art. 491¹⁶ ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe w brzmieniu przed 1.01.2016 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233; dalej jako: p.u.) Sąd umarza zobowiązania upadłego bez ustalania planu spłaty wierzycieli, jeżeli osobista sytuacja upadłego w oczywisty sposób wskazuje, że

nie byłby on zdolny do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli. Jedynym więc warunkiem zastosowania tego przepisu jest osobista sytuacja upadłego. Sama obiektywnie istniejąca sytuacja osobista upadłego wykluczająca jakiegokolwiek spłaty w ramach planu jest wystarczającą podstawą do umorzenia zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli. Jeżeli mimo posiadania przez upadłego zdolności zarobkowych którekolwiek z jego zobowiązań jest na poziomie tak znacznie przekraczającym te możliwości, że nie będzie on w stanie realizować jakiegokolwiek planu spłaty na rzecz wierzycieli w okresie przewidzianym na realizację tego planu (3 lata), to w takiej sytuacji będzie mógł mieć zastosowanie art. 491¹⁶ ust. 1 p.u. W przedmiotowej sprawie oczywistym jest, że sytuacja osobista upadłej K. Z. (1) jednoznacznie wskazuje, że nie będzie ona zdolna do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli.

Zarobki upadłej wynoszą netto około 1.680 zł oraz otrzymuje 500 zł tytułem alimentów na syna. Z tej kwoty musi utrzymać dwie osoby - siebie i nastoletniego syna. Podane przez upadłą koszty utrzymania, jej i jej rodziny wynoszą, po odliczeniu telefonu córki, 2.184 zł, a zatem przewyższają dochody upadłej, gdyż alimenty są świadczeniem należnym jej synowi. W ocenie sądu kwoty podane przez upadłą, jako potrzebne na utrzymanie są wiarygodne, w świetle zasad doświadczenia życiowego, a wręcz stanowią absolutne minimum konieczne do przeżycia przez rodzinę K. Z.. Zważyć należy, iż największe zobowiązanie w postaci czynszu będzie obciążało upadłą niezależnie od zamieszkiwania wspólnie z nią córki czy też nie. Wprawdzie córka upadłej dokłada się do budżetu rodziny w ramach swojego utrzymania, nie ma natomiast obowiązku łożenia na utrzymanie matki czy brata. Ponadto z uwagi na wiek i kwalifikacje upadłej nie jest możliwe aby mogła ona osiągać wyższe lub dodatkowe dochody. Okoliczności te wskazują na trudną sytuację majątkową upadłej i jej rodziny i nie pozwalają na ustalenie jakiegokolwiek planu spłat wierzycieli. W konsekwencji dokonanych ustaleń należało zobowiązania upadłej powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości w całości umorzyć na mocy art. 491¹⁶ ust. 1 p.u.

Powyższe postanowienie zaskarżył wierzyciel (...) sp. z o. o. , zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 233 § 1 k.p.c.) poprzez błędna ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie polegającą na braku uwzględnienia przez Sąd I instancji, iż: otrzymywana przez upadłą kwota świadczenia alimentacyjnego na małoletniego syna w wysokości 500 zł co miesiąc winna w części pokrywać wydatki na jego wyżywienie i dostarczenie mu ubrania i środków czystości, otrzymywana przez upadłą kwota w wysokości 500 zł co miesiąc od pełnoletniej córki, która zamieszkując wspólnie z upadłą i małoletnim bratem i dokłada się do budżetu rodziny, winna pomniejszyć ustaloną przez Sąd I instancji kwotę czynszu za mieszkanie bądź też winna być zaliczona do dochodów upadłej, zwiększając je tym samym o kwotę 500 zł; uznanie przez Sąd I instancji za celowe i zasadne ponoszenie przez upadłą co miesiąc kwoty 200 zł celem zakupu ubrań dla niej samej oraz syna, podczas gdy część z wydatków na zakup ubrań dla syna winna zostać zaspokojona z otrzymywanej przez upadłą kwoty w wysokości 500 zł tytułem świadczenia alimentacyjnego na małoletniego syna oraz brak uwzględnienia przez Sąd I instancji, iż przeciętny, miesięczny koszt zakupu odzieży i obuwia dla gospodarstw dwuosobowych oscyluje w granicach 100 zł na miesiąc; błędne i dowolne przyjęcie przez Sąd I instancji, iż wiek upadłej oraz jej wykształcenie uniemożliwiają jej znalezienie lepszej pracy niż wykonywana praca na stanowisku salowej w szpitalu publicznym podczas, gdy upadła jest osobą 41-letnią, a więc stosunkowo młodą, posiadającą wykształcenie technik-ekonomista, mieszkającą na terenie B. tj. dużego miasta wojewódzkiego. Wierzyciel zarzucił także naruszenie przepisów prawa materialnego tj.: art. 491¹⁶ ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe poprzez jego zastosowanie w przedmiotowej sprawie i błędne przyjęcie, że sytuacja upadłej K. Z. (1) w sposób oczywisty wskazuje, że nie byłaby ona zdolna do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty wierzycieli, co w konsekwencji doprowadziło do wydania przez Sąd I instancji postanowienia o umorzeniu w całości zobowiązań upadłej bez ustalania planu spłat oraz naruszenie przepisu art. 491¹⁵ ustawy Prawo upadłościowe poprzez jego niezastosowanie w przedmiotowej sprawie, które skutkowało nieustaleniem przez Sąd I instancji planu spłaty wierzycieli.

Wierzyciel wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia Sądu I instancji poprzez ustalenie planu spłaty na okres 36 miesięcy jak również zasądzenie na jego rzecz od upadłej kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Na wstępie Sąd Okręgowy stwierdza, iż w niniejszej sprawie zastosowanie znajdują przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm. - dalej jako „p.u.n.”) w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r., skoro nie tylko wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął w niej przed tą datą, jak również przed dniem 1 stycznia 2016 r. ogłoszono upadłość K. Z. (1) (art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne [Dz.U. z 2015 r., poz. 978 ze zm.]).

Zażalenie okazało się uzasadnione. Zdaniem Sądu Okręgowego zaskarżone postanowienie zostało wydane przedwcześnie, bez należytego rozważenia wszystkich przesłanek z art. 491¹⁶ p.u.n. Sąd I instancji nieprawidłowo ocenił zebrany materiał dowodowy, który nie pozwalał na wydanie prawidłowego rozstrzygnięcia w sprawie, naruszając art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 229 p.u.n.

Słusznie wierzyciel podnosi w zażaleniu, że w sytuacji gdy małoletni syn upadłej jest na jej utrzymaniu, to należne mu alimenty nie stanowią co prawda dochodu upadłej ale powinny niewątpliwie być brane pod uwagę przy rozważaniach o kosztach utrzymania upadłej. Syn pozostaje na utrzymaniu upadłej tak więc oczywistym jest, że alimenty przeznaczone są chociaż w części na zakup wyżywienia dla syna, środków czystości oraz ubrań dla niego jak też na inne wydatki. Niewątpliwie zmniejsza to ogólne wydatki ponoszone przez samą upadłą z jej własnych zarobków. Sąd I instancji jednakże nie zanalizował struktury tychże wydatków i nie ocenił ich wpływu na sytuację majątkową upadłej. Upadła otrzymuje także od swojej pracującej i wspólnie mieszkającej z upadłą córki kwotę 500 zł co miesiąc. Zasadnie wierzyciel wskazuje, iż zgodnie z art. 91 § 1 KRO dziecko, które ma dochody z własnej pracy, winno przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania rodziny, jeżeli mieszka u rodziców. W przepisie art. 91 § 1 KRO zawarty jest obowiązek przyczyniania się do pokrywania kosztów utrzymania rodziny. Oznacza to, że dziecko ma „przyczyniać się”, czyli partycypować w części kosztów, oraz że chodzi nie o koszty utrzymania samego dziecka, ale całej rodziny. Przez rodzinę należy tu rozumieć osoby, z którymi dziecko zamieszkuje (por. Komentarz do art. 91 KRO, G. Jederejek, LEX 2014), czyli w tym przypadku upadłą oraz jej dzieci. Obowiązek ten nie ma charakteru obowiązku alimentacyjnego i jest od niego niezależny. Tak więc należy uznać, iż kwota 500 zł od córki powinna być co do zasady uwzględniona przy ustalaniu dochodu upadłej. Nie zostało jednakże wyjaśnione na co konkretnie przeznaczana jest ta pomoc a także – o czym wspomniano wyżej – na co upadła wydaje środki uzyskiwane z alimentów otrzymywanych na syna.

Sąd odwoławczy podziela pogląd wyrażony w artykule Anny Hrycaj, Agnieszki Owczarewicz oraz Albina Pawłowskiego – „Postanowienie sądu o ustaleniu planu spłaty w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej” opublikowanym w nr 4/2016 Doradcy Restrukturyzacyjnego, iż jako pomocnicze wskaźniki przy orzekaniu w przedmiocie ustalania planu spłaty, analizując możliwości zarobkowe upadłego oraz konieczność utrzymania upadłego i osób pozo-stających na jego utrzymaniu, można brać pod uwagę m. in. minimum socjalne oraz minimum egzystencji.

I tak ustalenie, że dochody upadłego nie przekraczają minimum egzystencji, co oznacza, że upadły żyje w doleż sferze ubóstwa, nie pozwala sądowi na ustalenie planu spłaty, ale uzasadnia umorzenie zobowiązań bez ustalania planu spłaty. Ustalenie zaś, że dochody upadłego przekraczają minimum egzystencji oraz próg dochodowy dla świadczeń z pomocy społecznej, a nie przekraczają minimum socjalnego, wymaga szczególnego rozważenia przy ustalaniu planu spłaty. Obowiązek zaspokojenia wierzycieli w drodze realizowania planu spłaty nie uzasadnia ograniczenia utrzymania upadłego i jego rodziny do poziomu biologicznego przeżycia. Autorzy artykułu wskazują słusznie, że minimum socjalne jest określane jako minimalny próg dobrobytu, można zaproponować zatem przyjęcie jako punktu odniesienia wartości na poziomie 70% minimum socjalnego, co kształtuje się mniej więcej na poziomie średniej minimum egzystencji oraz socjalnego. Zaś ustalenie, że dochody upadłego przekraczają minimum socjalne, z pewnością pozwala na ustalenie planu spłaty z określeniem miesięcznej kwoty spłaty do granicy minimum socjalnego, a zależnie od uznania sądu do granicy 70% minimum socjalnego albo niższej. Zasadnie przy

tym autorzy podkreślają, że tak ustalony wskaźnik jest wyłącznie pewnym punktem odniesienia i w każdej sprawie będzie podlegał korekcie sędziowskiej opartej na rozważeniu okoliczności konkretnego przypadku.

Sąd Okręgowy ustalił przy tym na podstawie ogólnie dostępnych danych udostępnianych w Internecie przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-socjalne , www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-egzystencji-2), iż w 2016 r. minimum socjalne w rodzinach 2 i 3 osobowych wynosiło pomiędzy 900 zł a 950 zł na osobę miesięcznie, zaś minimum egzystencji pomiędzy 450 a 490 zł miesięcznie.

Sąd Okręgowy podziela także argumentację zawartą w zażaleniu, iż przepis zezwalający na umorzenie zobowiązań upadłego bez ustalania planu spłaty stanowi najdalej idące ograniczenie praw wierzyciela, dlatego też winien być stosowany w sytuacjach wyjątkowych. Przepis art. 491¹⁶ ust. 1 p.u.n. stanowi o jakiegokolwiek spłacie, nawet niedużej ale nadal spełniającej swoją rolę w stosunku do dłużnika, dla którego spłata stanowić będzie rolę prewencyjną i kształtować postawę na przyszłość. Słusznie także wierzyciel podnosi, że odstąpienie od ustalenia planu spłaty, powinno mieć charakter wyjątkowy, przykładowo ze względu na sytuację rodzinną, stan zdrowia upadłego, czy brak jego zdolności do pracy. W niniejszej sprawie niewątpliwie nie występują tego typu przesłanki do umorzenia zobowiązań upadłej bez ustalania planu spłaty wierzycieli, gdyż upadła jest osobą zdrową, stosunkowo młodą, na utrzymaniu posiada prawie dorosłego 16-letniego, zdrowego syna a liczyć może także na pomoc pełnoletniej, pracującej córki.

Jednakże wydanie postanowienia w przedmiocie ustalenia planu spłaty wierzycieli wymaga przeprowadzenia ponownego postępowania dowodowego, przynajmniej poprzez powtórzenie dowodu z wysłuchania upadłej, zwłaszcza w co do zakresu pomocy świadczonej przez jej pełnoletnią córkę oraz wydatkowania środków uzyskiwanych z alimentów na syna. Ocena powyższych okoliczności, a także niezbędne uzupełnienie w tym zakresie postępowania dowodowego, nie może jednak należeć do Sądu drugiej instancji z uwagi na wymóg wysłuchania w tym zakresie przez Sąd upadłościowy wszystkich uczestników postępowania (art. 491¹⁴ ust. 1 p.u.n.). W tej sytuacji nie byłoby dopuszczalne dokonanie obecnie wyłącznie przez Sąd odwoławczy po raz pierwszy ustaleń faktycznych istotnych dla ustalenia planu spłaty, to zaś czyni koniecznym uchylenie zaskarżonego postanowienia z uwagi na obowiązek respektowania zasady dwuinstancyjności postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68 oraz z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 119/14, LEX nr 1661943).

Sąd Rejonowy, poza okolicznościami wskazanymi wyżej, zanalizuje także przesłanki z art. 491¹⁵ p.u.n., mając na względzie także wskazane wcześniej (jako pomocnicze) wskaźniki w postaci minimum socjalnego oraz minimum egzystencji. Sąd I instancji oceni ponadto, czy w przypadku gdyby doszło do ustalenia planu spłaty, właściwe jest ustalanie równych spłat dla poszczególnych wierzycieli, gdyż w myśl art. 491¹⁵ ust. 4 p.u.n., przy ustalaniu planu spłaty należy uwzględnić także wysokość niezaspokojonych wierzytelności. W szczególności należałoby rozważyć, czy drobny wierzyciel jakim jest (...) nie mógłby zostać ujęty w pierwszej racie. Przyjęcie takiego rozwiązania wymagałoby obliczenia przypadającej mu kwoty zgodnie z ustalonym wskaźnikiem proporcjonalnego zaspokajania i ustalenia, że cała ta kwota zostanie jednorazowo spłacona w pierwszej racie (albo w kilku pierwszych ratach).

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 229 p.u.n. w zw. z art. 491² ust. 1 p.u.n., orzekł jak w sentencji. Co do wniosku wierzyciela o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 108 § 2 k.p.c., przy czym Sąd upadłościowy powinien mieć na względzie zasadę wynikającą z art. 233 p.u.n., iż wierzycielowi co do zasady nie przysługuje prawo do zwrotu kosztów poniesionych przez niego w postępowaniu upadłościowym.

Artur Fornal Wojciech Wołoszyk Wiesław Łukaszewski